

Verklaring Ongunstige Effecten

Verklaring inzake de belangrijkste ongunstige
effecten van beleggingsbeslissingen op
duurzaamheidsfactoren

30 juni 2025

Inhoudsopgave

Samenvatting	3	>
Summary	5	>
Beschrijving van de belangrijkste ongunstige effecten	7	>
- Klimaat- en andere milieu-indicatoren	7	>
- Indicatoren voor sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten, en bestrijding van corruptie en omkoping	12	>
- Indicatoren voor beleggingen in overheden en supranationale instellingen	14	>
- Indicatoren voor beleggingen in vastgoedactiva	15	>
Andere indicatoren voor de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren	16	>
- Klimaat- en andere milieu-indicatoren	16	>
- Indicatoren voor sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding van corruptie en omkoping	17	>
Beschrijving van beleid voor de identificatie en prioritering van de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren	19	>
- Identificatie en prioritering van de belangrijkste ongunstige effecten	19	>
- Aanpak om ongunstige effecten te beperken	20	>
- Verantwoordelijkheden voor het beleid en goedkeuring	21	>
Engagementbeleid	22	>
Verwijzing naar internationale standaarden	24	>
Historische vergelijking	26	>

Financiële marktdeelnemer

Stichting PME Pensioenfonds

LEI Code RR5C8B0WL67LM8LXGY08

Samenvatting

[Read in English >](#)

Stichting PME Pensioenfonds (hierna: PME), met LEI code RR5C8B0WL67LM8LXGY08¹, neemt de belangrijkste ongunstige effecten van zijn beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren in aanmerking. Beleggingsbeslissingen hebben effect op de wereld. Zo kunnen beleggingen gunstige, maar ook ongunstige gevolgen hebben op duurzaamheidsfactoren. Deze duurzaamheidsfactoren hebben betrekking op een breed scala van ecologische en sociale kwesties en goed ondernemingsbestuur. Denk bijvoorbeeld aan de schending van mensenrechten, het behoud van biodiversiteit of genderdiversiteit van de Raad van Bestuur.

Deze verklaring inzake de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren heeft betrekking op de referentieperiode van 1 januari 2024 tot en met 31 december 2024. In 2023 is voor het eerst gerapporteerd over de gemeten belangrijkste ongunstige effecten. Die rapportage had betrekking op 2022. Deze verklaring is de geconsolideerde verklaring inzake de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren van PME.

Deze verklaring wordt opgesteld uit hoofde van Europese wetgeving over duurzaamheid, namelijk de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR), en wordt jaarlijks vóór juli geactualiseerd met de gemeten belangrijkste ongunstige effecten.

Dit document bevat de volgende paragrafen:

• Beschrijving van de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren

In de SFDR zijn een aantal onderwerpen aangemerkt als belangrijkste negatieve effecten op duurzaamheidsfactoren in de vorm van 18 verplichte indicatoren, waarvan 14 voor bedrijven, 2 voor overheden en supranationale instellingen², en 2 voor vastgoedactiva. Daarnaast heeft PME 4 aanvullende indicatoren geselecteerd: 'beleggingen in ondernemingen zonder initiatieven voor koolstofemissiereductie', 'natuurlijke soorten en beschermde gebieden', 'beleggingen in ondernemingen zonder een preventiebeleid voor arbeidsongevallen' en 'ontbreken van een mensenrechtenbeleid'. Veel van deze onderwerpen worden meegenomen in beleggingsbeslissingen in grote delen van de aandelen-, bedrijfsobligatie-, staatsobligatie- en vastgoedportefeuilles. Dit houdt in dat de desbetreffende indicator of een vergelijkbaar onderwerp is opgenomen in PME's uitsluitingsbeleid, de samenstelling van de beleggingsportefeuilles, het stembeleid of een engagementprogramma.

In deze paragraaf brengt PME aan de hand van een tabel de belangrijkste ongunstige effecten van zijn beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren in kaart over 2024. Voor ieder ongunstig effect is een score opgenomen die de omvang aangeeft. Daarnaast worden de activiteiten beschreven die worden ondernomen om deze effecten te voorkomen of te verminderen.

• Beschrijving van het beleid voor de identificatie en prioritering van de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren

Via een daarvoor ingericht proces brengt PME de belangrijkste duurzaamheidsthema's in kaart, waarbij de relevantie vanuit twee invalshoeken wordt beoordeeld: de mate waarin zij relevant zijn voor mens, milieu en maatschappij en de mate waarop zij impact hebben op de portefeuille. Aan de hand hiervan wordt bepaald welke thema's voor PME het meest materieel zijn en diensgevolge geprioriteerd. De aanpak om ongunstige effecten te beperken, varieert per thema en beleggingscategorie. De instrumenten die PME tot zijn beschikking heeft om rekening te houden met de belangrijkste ongunstige

¹ Een LEI code is een uniek nummer waarmee financiële toezichthouders (zoals de Autoriteit Financiële Markten) transacties wereldwijd volgen en, wanneer nodig, ingrijpen. Het doel is om de financiële markten transparanter te maken, beleggingsrisico's beter te beheersen en beleggers te beschermen.
² Supranationale instellingen hebben de bevoegdheid om besluiten te nemen die boven de nationale wetten uitgaan, zoals de Verenigde Naties.

effecten zijn uitsluitingen, ESG-integratie en actief aandeelhouderschap. De instrumenten worden in de verklaring in deze paragraaf verder toe-ge-licht. Ook bevat deze paragraaf een toelichting op hoe de verantwoordelijkheden voor het beleid en goedkeuring zijn belegd en een verdere toelichting op gebruikte data-bronnen en eventuele foutmarges in dat verband.

PME identificeert en prioriteert ongunstige effecten met behulp van diverse databronnen, waarvoor geldt dat de data niet altijd representatief is. Zo hebben grote onderne-mingen doorgaans meer beschikbare informatie en zijn zij vaker blootgesteld aan controverses, wat kan leiden tot onderbelichting van belangrijke ongunstige effecten bij kleinere ondernemingen. Voor private equity en vastgoedbeleggingen wordt aanvullende informatie verzameld via due diligence en rapportages van externe beheerders.

• **Engagementbeleid**

PME is een betrokken aandeelhouder en voert een engagementbeleid om duurzaamheidsprestaties van bedrijven te verbeteren. Daarnaast stemt PME op aandeelhouders-vergaderingen en voert een stembeleid. PME voert engagement op de thema's mensen- en arbeidsrechten, de energietransitie, biodiversiteit en houdt toezicht op Neder-landse beursgenoteerde ondernemingen. Daarnaast voert PME engagement met bedrijven waar zich incidenten en/of controverses hebben voorgedaan.

• **Verwijzingen naar internationale normen**

In deze paragraaf wordt beschreven welke internationale normen PME hanteert in de uitvoering van zijn beleid en hoe deze een rol spelen binnen het identificeren en mitige-ren van de belangrijkste ongunstige effecten.

• **Historische vergelijking**

Deze laatste paragraaf bevat een vergelijking tussen de scores van het referentiejaar en de voorliggende jaren.

Summary

Stichting PME Pensioenfond (hereinafter: PME), LEI code LEI Code RR5C8B0WL67LM8LXGY08³, considers principal adverse effects of its investment decisions on sustainability factors⁴. Investment decisions affect the world. Investments can have favourable and adverse consequences on sustainability factors. These sustainability factors relate to a broad range of ecological, social, and corporate governance issues. Examples include the violation of human rights violations, biodiversity conservation, or gender diversity on the Board of Directors.

This statement on principal adverse impacts on sustainability factors covers the reference period from 1 January 2024 to 31 December 2024. In 2023, reporting on the measured principal adverse effects was done for the first time. That report pertained to 2022. This statement is PME's consolidated statement on principal adverse impacts on sustainability factors.

This document has been drawn up pursuant to the European Union's legislation on sustainability, namely the Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR), and is updated annually before July with the measured principal adverse impacts.

This statement contains the following sections:

• Description of the principal adverse impacts on sustainability factors

The SFDR identifies several topics as principal adverse impacts on sustainability factors in the form of 18 mandatory indicators, of which 14 for companies, 2 for governments and supranational institutions⁵, and 2 for real estate assets. Furthermore, PME selected 4 additional indicators: 'Investments in companies without carbon emission reduction initiatives', 'Natural species and protected areas', 'Investments in companies without workplace accident prevention policies', and 'Absence of a human rights policy'. Many of these topics are considered in investment decisions across large parts of the equity, corporate bond, government bond, and real estate portfolios. This means that the relevant indicator or a similar topic is included in PME's exclusion policy, the composition of the investment portfolios, the voting policy, or an engagement programme.

This section features a table to map out the principal adverse impacts of PME's investment decisions on sustainability factors over 2024. For each adverse impact, a score is included that indicates the magnitude. Additionally, the activities undertaken to prevent or mitigate these impacts are described.

• Description of the policy for identifying and prioritising the principal adverse impacts on sustainability factors

Through a dedicated process, PME maps out the key sustainability themes, assessing their relevance from two perspectives: the extent to which they are relevant to people, the environment, and society, and the extent to which they impact the portfolio. Based on this, it is determined which themes are most material to PME and consequently prioritised.

³ A LEI code is a unique number that allows Dutch financial regulators (such as the Financial Markets Authority) to track transactions worldwide and intervene when necessary. The goal is to make financial markets more transparent, better manage investment risks, and protect investors.

⁴ In other SFDR documents, the term 'ESG factors' is also used. Due to the terminology of this particular report, the term sustainability factors is used in this document. ESG factors fall within the definition of sustainability factors as included in the SFDR.

⁵ Supranational institutions have the authority to make decisions that go beyond national laws, such as the United Nations.

The approach to mitigating adverse impacts varies by theme and investment category. The tools available to PME to consider the principal adverse impacts are exclusions, ESG integration, and active ownership. These tools are further explained in this section. This section also includes an explanation of how responsibilities for policy and approval are allocated, as well as a further explanation of the data sources used and any margins of error in that context.

PME identifies and prioritises adverse impacts using various data sources, noting that the data is not always representative. Large companies typically have more available information and are more often exposed to controversies, which can lead to underrepresentation of significant adverse impacts at smaller companies. For private equity and real estate investments, additional information is gathered through due diligence and reports from external managers.

- **Engagement policy**

PME is an engaged shareholder with an engagement policy to improve the sustainability performance of companies. Additionally, PME votes at shareholders' meetings and has a global voting policy in place since 2017, executed by ISS. PME engages on the themes human and labour rights, the energy transition, biodiversity, and monitors Dutch listed companies. Additionally, PME engages with companies where incidents and/or controversies have occurred.

- **References to international standards**

In this section, the international standards are described that PME applies in the implementation of its policy and how these play a role in identifying and mitigating the principal adverse impacts.

- **Historical comparison**

This final section contains a comparison between the scores of the reference year and the preceding years.

Beschrijving van de belangrijkste ongunstige effecten

In onderstaande tabel zijn de belangrijkste ongunstige effecten van de beleggingen op duurzaamheidsfactoren opgenomen. Per 30 juni 2025 is deze tabel geactualiseerd met de metingen over het voorafgaande jaar, 2024, bijgehouden op kwartaalbasis. Per ongunstig effect is een score opgenomen die iets zegt over de omvang van de gemeten ongunstige effecten. Ook is beschreven welke activiteiten worden ondernomen om deze te voorkomen of te verminderen. Hierbij geldt dat er verschillende soorten activiteiten kunnen worden ondernomen, zoals het gebruik van stemrecht als aandeelhouder, het aangaan van een dialoog met ondernemingen of uitsluiting van bepaalde beleggingen.

Indicatoren voor ondernemingen waarin is belegd					
Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid	Parameter	Effecten 2024	Effecten 2023	Toelichting	
Klimaat- en andere milieu-indicatoren					
Broeikasgasemissies	1. BKG-emissies	Scope 1-BKG-emissies	706.856,69 tCO ₂ e	969.460,28 tCO ₂ e	Berekening: Deze indicator meet de totale hoeveelheid broeikasgasemissies van de beleggingen. Scope 1 omvat directe emissies, Scope 2 omvat indirecte emissies van ingekochte energie, en Scope 3 omvat alle andere indirecte emissies in de waardeketen. Broeikasgassen worden volgens de PCAF-methodologie toegewezen aan investeerders door de waarde van de belegging te delen door de totale waarde van het bedrijf, uitgedrukt in de 'Enterprise Value Including Cash'. Vervolgens wordt dit percentage vermenigvuldigd met de broeikasgasemissies van het desbetreffende bedrijf. Dit doet PME voor alle beleggingen en wordt tot een totaal geaggregeerd. Data-analyse: De dekking voor 2024 is 46,7% en voor 2023 45,1%. De data is niet voor alle beleggingen beschikbaar, maar wel toegenomen het afgelopen jaar. De daling in de BKG-emissies komt voornamelijk door een lagere allocatie naar bedrijven in sectoren met hoge BKG-emissies. Broeikasgasemissies worden enkel toegewezen indien deze beschikbaar zijn. Het grootste deel van de beschikbare data is en gevalideerd, een deel van de emissies wordt geschat en gemodelleerd. Als er geen data beschikbaar is voor een belegging, schrijft PME geen emissies toe aan de belegging.
		Scope 2-BKG-emissies	244.755,30 tCO ₂ e	279.130,06 tCO ₂ e	
		Scope 3-BKG-emissies (vanaf 1 januari 2023)	10.128.973,91 tCO ₂ e	10.474.204,71 tCO ₂ e	
		Totale BKG-emissies	11.080.585,90 tCO ₂ e	11.722.795,05 tCO ₂ e	
	2. Koolstofvoetafdruk	Koolstofvoetafdruk	16,69 tCO ₂ e/€ mln	24,40 tCO ₂ e/€ mln	
					Berekening: Deze indicator meet de koolstofvoetafdruk (scope 1 en 2) van de totale beleggingsportefeuille per miljoen euro. Data-analyse: De dekking voor 2024 is 46,7% en voor 2023 45,1%. De data is niet voor alle beleggingen beschikbaar, maar wel toegenomen het afgelopen jaar. De daling in de koolstofvoetafdruk komt voornamelijk door een lagere allocatie naar bedrijven in sectoren met hoge BKG-emissies. Broeikasgasemissies worden enkel toegewezen indien deze beschikbaar zijn. Het grootste deel van de beschikbare data is gemeten en gevalideerd, een deel van de emissies wordt geschat en gemodelleerd. Als er geen data beschikbaar is voor een belegging, schrijft PME geen emissies toe aan de belegging.
Genomen maatregelen In de aandelen-, bedrijfsobligatie- en private equity portefeuilles worden verschillende acties ondernomen om de uitstoot van broei-kasgassen in de reële economie te beperken. Er worden onder andere ESG-screenings gebruikt om bedrijven die zich onvoldoende inzetten voor de energietransitie te verwijderen uit de portefeuille. Zo worden in de beursgenoteerde aandelenportefeuille bijvoorbeeld een aantal bedrijven in carbon intensieve sectoren verwijderd die relatief slecht scoren ten opzichte van andere bedrijven in dezelfde sector, op basis van een energietransitiebeoordeling. Hierbij wordt rekening gehouden met de huidige uitstoot, de maatregelen die het bedrijf neemt en het ambitieniveau van doelstellingen die het bedrijf stelt. Er worden sectorspecifieke beoordelingen gebruikt. Daarnaast is voor beursgenoteerde aandelen voor ontwikkelde markten een aanvullende screening van toepassing met aanvullende drempelwaarden voor belangrijke ESG-thema's voor PME, waaronder de energietransitie. In de resterende portefeuille worden bedrijven gemotiveerd om verdere stappen te nemen via PME's engagement- en stembeleid. In 2024 is binnen het doorontwikkelde engagementprogramma Energietransitie engagement gevoerd met bedrijven in vijf sectoren: chemie, staal, mijnbouw, nuts en cement. Bedrijven worden via sectorspecifieke scorecards getoetst op een voldoende inhoudelijke, strategische en financiële onderbouwing van hun plannen om hun emissie reductiedoelstellingen te behalen. Verder geldt dat daar waar gebruik gemaakt wordt van actief beheer, beheerders mede geselecteerd en beoordeeld worden op basis van hun vermogen om ESG-factoren mee te wegen in het beleggingsproces. Geplande maatregelen Jaarlijks, ook in 2025, worden de bedrijven in de beursgenoteerde aandelen- en obligatieportefeuilles beoordeeld op basis van verschillende klimaatcriteria. De bedrijven die niet aan deze criteria voldoen, komen niet in aanmerking voor opname in de portefeuille. Beheerders worden mede geselecteerd en beoordeeld op basis van hun vermogen om ESG-factoren mee te wegen in het beleggingsproces.					

Indicatoren voor ondernemingen waarin is belegd					
Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid	Parameter	Effecten 2024	Effecten 2023	Toelichting	
Klimaat- en andere milieu-indicatoren					
3. BKG-intensiteit ondernemingen waarin is belegd	BKG-intensiteit ondernemingen waarin is belegd	44,06 tCO ₂ e/ € mln omzet	74,06 tCO ₂ e/ € mln omzet	Berekening: Deze indicator meet de broeikasgasintensiteit van de bedrijven per miljoen euro omzet. Dit houdt in dat de broeikasgasemissies van de bedrijven waarin belegd is (scope 1 en 2) worden berekend in ton CO₂-equivalent per miljoen euro omzet van de bedrijven. Vervolgens wordt de broeikasgasintensiteit van elke belegging geaggregeerd op basis van het proportionele aandeel van die belegging binnen de portefeuille van PME. Data-analyse: De dekking voor 2024 is 53,4% en voor 2023 51,4%. De data is niet voor alle beleggingen beschikbaar, maar wel toegenomen het afgelopen jaar. De daling in de BKG-intensiteit in 2024 komt voornamelijk door een lagere allocatie naar bedrijven in sectoren met hoge BKG-intensiteit en door een reductie in BKG-intensiteit van bedrijven waarin belegd is. Als er geen data beschikbaar is voor een belegging, schrijft PME geen emissies toe aan de belegging.	In 2025 blijft PME in gesprek met bedrijven in de sectoren chemie, staal, mijnbouw, nuts en cement. Vanaf dat jaar richt PME zich niet alleen op deze bedrijven, maar ook op hun leveranciers, klanten en andere belanghebbende organisaties in de waardeketen van CO₂-intensieve bedrijven. Het programma wordt medio 2025 ook uitgebreid. Deze uitbreiding bestaat met name uit toevoeging van de sectoren banken en verzekeraars. Deze sectoren kennen enerzijds een blootstelling aan het financieren en faciliteren van fossiele energie, en kunnen anderzijds een belangrijke aanjager zijn voor de energietransitie. Vastgestelde streefdoelen • Een beleggingsportefeuille met netto-nul CO₂-uitstoot in 2050. • In 2030 stoten onze beleggingen in aandelen en bedrijfsobligaties 50 procent minder CO₂ uit dan in 2019. Hierbij wordt gekeken naar de absolute scope 1- en 2-uitstoot op basis van EVIC.⁶
4. Blootstelling aan ondernemingen actief in de sector fossiele brandstoffen	Aandeel beleggingen in ondernemingen actief in de sector fossiele brandstoffen	2,59%	3,20% ⁷	Berekening: Deze indicator meet de beleggingen in bedrijven die actief zijn in de fossiele brandstoffensector. Deze beleggingen worden vervolgens gewogen op basis van hun proportionele aandeel binnen de portefeuille van PME. Data-analyse: De dekking voor 2024 is 56,8% en voor 2023 56,7%. In de gepresenteerde effecten zijn gegevens opgenomen over beleggingen waarvoor sector informatie beschikbaar was. Beleggingen zonder deze gegevens zijn meegenomen als niet actief in de fossiele brandstoffensector. Gezien de beperkte afwijking tussen de jaren 2023 en 2024, wordt afgezien van een nadere inhoudelijke toelichting.	Genomen maatregelen PME belegt niet in bedrijven die actief zijn in de productie van steenkool en fossiele olie en gas op basis van sectorclassificaties van de benchmarkproviders. In 2024 zijn de uitsluitingscriteria voor de productie van olie en gas uitgebreid door gebruik te maken van de Global Oil and Gas Exit List van Urgewald. Ook worden sinds 2024 alle bedrijven uitgesloten waarvan op basis van MSCI data geconcludeerd kan worden dat zij 'enige omzet genereren' uit de productie van olie en/of gas. Geplande maatregelen PME verwacht in 2025 geen aanvullende maatregelen te nemen rondom deze indicator.

⁶ Voor een toelichting zie 'Bijlage 1: Hoe rekenen we?' van PME's Klimaatplan (versie 2, juli 2024).

⁷ De uitsluiting die PME doet op ondernemingen uit de olie- en gassector wordt gedaan op basis van sectorclassificaties van de benchmarkproviders. De definitie die de regelgeving gebruikt is breder, namelijk ondernemingen die inkomsten verkrijgen uit de exploratie, ontginning, winning, productie, verwerking, opslag, raffinage of distributie, waaronder begrepen vervoer, opslag en handel van fossiele brandstoffen. Met die reden komt het percentage niet op 0 uit.

Indicatoren voor ondernemingen waarin is belegd					
Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid	Parameter	Effecten 2024	Effecten 2023	Toelichting	
Klimaat- en andere milieu-indicatoren					
5. Aandeel verbruik en opwekking niet-hernieuwbare energie	Aandeel verbruik van niet-hernieuwbare energieën opwekking van niet-hernieuwbare energie van ondernemingen waarin is belegd, uit niet-hernieuwbare energiebronnen, ten opzichte van hernieuwbare energiebronnen, uitgedrukt als percentage van de totale energiebronnen	32,73%	26,18%	Berekening: Deze indicator meet het percentage niet-hernieuwbare energieconsumptie en -productie van de bedrijven waarin wordt belegd. Dit percentage wordt berekend door de niet-hernieuwbare energieconsumptie en -productie te delen door de totale energieconsumptie en -productie. Vervolgens wordt elk percentage aangepast op basis van het proportionele aandeel van de betreffende belegging binnen de portefeuille van PME. Data-analyse: De dekking voor 2024 is 45,3% en voor 2023 37,8%. In de gepresenteerde effecten zijn gegevens opgenomen over beleggingen waarvoor informatie beschikbaar was over het verbruik of de productie van niet-hernieuwbare energie. Verbruik en opwekking van beleggingen zonder deze gegevens zijn meegenomen als hernieuwbare energiebronnen in de berekening. Het grootste verschil in effect wordt veroorzaakt door de toegenomen databeschikbaarheid.	Genomen maatregelen In de aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuille wordt niet belegd in bedrijven waarvan de omzet voor meer dan 30% gebaseerd is op energieopwekking met behulp van kolen. Middels het engagementprogramma Energietransitie worden achterblijvers in deze sector gestimuleerd om het gebruik van kolen voor energieopwekking uit te faseren en zich te committeren aan een 1,5 graden pad. Voor de meer geconcentreerde aandelenportefeuille in Europa zijn extra richtlijnen meegegeven in de mandatering. Voor PME belangrijke thema's krijgen hierin meer nadruk, waaronder het thema energietransitie. PME voert engagement met bedrijven in sectoren die relatief veel energie verbruiken: de staalsector, cementsector, chemische industrie en producenten van industriële goederen. PME stimuleert deze bedrijven om minder afhankelijk te worden van niet-hernieuwbare energie en, waar mogelijk, hernieuwbare energie te gebruiken. Verder geldt dat daar waar gebruik gemaakt wordt van actief beheer, beheerders mede geselecteerd en beoordeeld worden op basis van hun vermogen om ESG-factoren mee te wegen in het beleggingsproces. Geplande maatregelen Jaarlijks, ook in 2025, worden de bedrijven in de beursgenoteerde aandelen- en obligatieportefeuilles beoordeeld op basis van verschillende klimaatcriteria. De bedrijven die niet aan deze criteria voldoen, komen niet in aanmerking voor opname in de portefeuille. Beheerders worden mede geselecteerd en beoordeeld op basis van hun vermogen om ESG-factoren mee te wegen in het beleggingsproces. In 2025 blijft PME in gesprek met bedrijven in de sectoren chemie, staal, mijnbouw, nuts en cement. Vanaf dat jaar richt PME zich niet alleen op deze bedrijven, maar ook op hun leveranciers, klanten en andere belanghebbende organisaties in de waardeketen van CO₂-intensieve bedrijven. Het programma wordt medio 2025 ook uitgebreid. Deze uitbreiding bestaat met name uit toevoeging van de sectoren banken en verzekeraars. Deze sectoren kennen enerzijds een blootstelling aan het financieren en faciliteren van fossiele energie, en kunnen anderzijds een belangrijke aanjager zijn voor de energietransitie.
6. Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaat-effecten ⁸	Energieverbruik in GWh per miljoen EUR aan inkomsten van ondernemingen waarin is belegd, per sector met grote klimaat-effecten	A: 0,40 B: 0,96 C: 0,29 D: 2,45 E: 1,37 F: 0,17 G: 0,07 H: 0,70 L: 0,38	A: 0,11 B: 1,11 C: 0,44 D: 2,53 E: 1,77 F: 0,19 G: 0,06 H: 0,75 L: 0,36	Berekening: Deze indicator meet de energieverbruik intensiteit van bedrijven in sectoren met een hoge klimaatimpact. Dit wordt gedaan door de energieverbruik intensiteit van alle belegde bedrijven in de sectoren samen te voegen. Vervolgens wordt de intensiteit aangepast op basis van het proportionele aandeel van de belegging binnen de portefeuille van PME.	Genomen maatregelen PME monitort waar mogelijk de klimaatperformance van de beleggingen op basis van sectorspecifieke carbon intensiteitsmaatstaven. Hierop zijn ook doelstellingen gezet voor 2030. Er worden onder andere ESG-screenings gebruikt om bedrijven die zich onvoldoende inzetten voor de energietransitie te verwijderen uit de portefeuille. Zo worden in de beursgenoteerde aandelenportefeuille bijvoorbeeld een aantal bedrijven in carbon intensieve sectoren verwijderd die relatief slecht scoren ten opzichte van andere bedrijven in dezelfde sector, op basis van een energietransitiebeoordeling. Hierbij wordt rekening gehouden met de huidige uitstoot, de maatregelen die het bedrijf neemt en het ambitieniveau van doelstellingen die het bedrijf stelt. Er worden sectorspecifieke beoordelingen gebruikt. Voor de meer geconcentreerde aandelenportefeuille in Europa zijn extra richtlijnen meegegeven in de mandatering. Voor PME belangrijke thema's krijgen hierin meer nadruk, waaronder het thema energietransitie.

⁸ SECTIE A — LANDBOUW, BOSBOUW EN VISSERIJ; SECTIE B — WINNING VAN DELFSTOFFEN; SECTIE C — INDUSTRIE; SECTIE D — PRODUCTIE EN DISTRIBUTIE VAN ELEKTRICITEIT, GAS, STOOM EN GEKOELDE LICHT; SECTIE E — DISTRIBUTIE VAN WATER; AFVAL- EN AFVALWATERBEHEER EN SANERING; SECTIE F — BOUWNIJVERHEID; SECTIE G — GROOT- EN DETAILHANDEL: REPARATIE VAN AUTO'S EN MOTORFIETSEN; SECTIE H — VERVOER EN OPSLAG; SECTIE L — EXPLOITATIE VAN EN HANDEL IN ONROEREND GOED

					Data-analyse: De dekking voor 2024 is 56,2% en voor 2023 46,3%. Sommige secties zoals A hebben maar een beperkt aantal bedrijven in de portefeuille waardoor het effect erg gevoelig is voor uitschieters. Enkele uitschieters hebben een grote impact op de gerapporteerde effecten. Gezien de beperkte afwijking voor de resterende sectoren tussen de jaren 2023 en 2024, wordt afgezien van een nadere inhoudelijke toelichting.	In de resterende portefeuille worden bedrijven gemotiveerd om verdere stappen te nemen via PME's engagement- en stembeleid. In 2024 is binnen het doorontwikkelde engagementprogramma Energietransitie engagement gevoerd met bedrijven in vijf sectoren: chemie, staal, mijnbouw, nuts en cement. Bedrijven worden via sectorspecifieke scorecards getoetst op een voldoende inhoudelijke, strategische en financiële onderbouwing van hun plannen om hun emissie reductiedoelstellingen te behalen. Verder geldt dat daar waar gebruik gemaakt wordt van actief beheer, beheerders mede geselecteerd en beoordeeld worden op basis van hun vermogen om ESG-factoren mee te wegen in het beleggingsproces. Geplande maatregelen Jaarlijks, ook in 2025, worden de bedrijven in de beursgenoteerde aandelen- en obligatieportefeuilles beoordeeld op basis van verschillende klimaatcriteria. De bedrijven die niet aan deze criteria voldoen, komen niet in aanmerking voor opname in de portefeuille. Beheerders worden mede geselecteerd en beoordeeld op basis van hun vermogen om ESG-factoren mee te wegen in het beleggingsproces. In 2025 blijft PME in gesprek met bedrijven in de sectoren chemie, staal, mijnbouw, nuts en cement. Vanaf dat jaar richt PME zich niet alleen op deze bedrijven, maar ook op hun leveranciers, klanten en andere belanghebbende organisaties in de waardeketen van CO₂-intensieve bedrijven. Het programma wordt medio 2025 ook uitgebreid. Deze uitbreiding bestaat met name uit toevoeging van de sectoren banken en verzekeraars. Deze sectoren kennen enerzijds een blootstelling aan het financieren en faciliteren van fossiele energie, en kunnen anderzijds een belangrijke aanjager zijn voor de energietransitie.
Biodiversiteit	7. Activiteiten met negatieve gevolgen voor biodiversiteits-gevoelige gebieden	Aandeel beleggingen in ondernemingen met vestigingen/activiteiten in of bij biodiversiteits-gevoelige gebieden wanneer de activiteiten van die ondernemingen negatieve gevolgen voor die gebieden hebben	5,09%	5,62%	Berekening: Deze indicator meet de investeringen in bedrijven die activiteiten uitvoeren met een negatieve impact op gebieden die biodiversiteitsgevoelig zijn. Deze investeringen worden vervolgens gewogen op basis van hun proportionele aandeel binnen de portefeuille van PME. Data-analyse: De dekking voor 2024 is 56,8% en voor 2023 56,7%. De gepresenteerde resultaten zijn gebaseerd op beleggingen waarvoor informatie beschikbaar was over activiteiten die schadelijk zijn voor biodiversiteitsgevoelige gebieden. Beleggingen zonder deze gegevens zijn in de berekening meegenomen alsof zij geen schadelijke activiteiten voor biodiversiteitsgevoelige gebieden hebben. Gezien er geen verandering heeft plaatsgevonden tussen de jaren 2023 en 2024, wordt afgezien van een nadere inhoudelijke toelichting.	Genomen maatregelen In de beursgenoteerde aandelenportefeuille voor ontwikkelde markten zijn twee criteria toegevoegd die betrekking hebben op de prestaties van bedrijven op het thema biodiversiteit. Voor de meer geconcentreerde aandelenportefeuille in Europa zijn extra richtlijnen meegegeven in de mandatering. Voor PME belangrijke thema's krijgen hierin meer nadruk, waaronder het thema biodiversiteit en eiwittransitie. Verder wordt in de ESG-screenings die toegepast worden op de obligatieportefeuilles de performance op de onderwerpen biodiversiteit en landgebruik en grondstoffen-gebruik meegewogen, voor de bedrijven waarvoor deze onderwerpen als relevant worden gezien. Daarnaast heeft PME in 2024 met 11 bedrijven engagement gevoerd op het onderwerp biodiversiteit, waarbij de focus lag op het adresseren van de verschillende drijfveren voor biodiversiteitsverlies, waaronder ontbosing en bodem- en watervervuiling. Dit gebeurde via drie verschillende samenwerkingsverbanden: Nature Action 100, FAIRR (engagement over de eiwittransitie) en het Cardano initiatief 'Satellite-based engagement towards zero-deforestation'. In het uitvoeren van het engagement hanteert PME een sectorspecifieke benadering waarbij PME per sector prestaties monitort op belangrijke drijfveren die materieel zijn voor een specifieke sector. De drie sectoren waar PME in 2024 engagement heeft gevoerd, zijn de voedsel- en retailsector en de chemische industrie. Verder geldt dat daar waar gebruik gemaakt wordt van actief beheer, beheerders mede geselecteerd en beoordeeld worden op basis van hun vermogen om ESG-factoren mee te wegen in het beleggingsproces. Geplande maatregelen In 2025 breidt PME het engagement op het thema biodiversiteit uit binnen de eerdergenoemde sectoren.

Indicatoren voor ondernemingen waarin is belegd					
Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid		Parameter	Effecten 2024	Effecten 2023	Toelichting
Watergehalte	8. Emissies in water	Door de ondernemingen waarin is belegd veroorzaakte emissies in water (in ton) per miljoen EUR aan beleggingen, uitgedrukt als gewogen gemiddelde	0,002 ton/€ mln belegd	0,002 ton/€ mln belegd	Berekening: Deze indicator meet de wateremissies per miljoen euro belegd van alle ondernemingen binnen de beleggingsportefeuille. Deze waarden worden vervolgens gewogen op basis van het proportionele aandeel van de specifieke belegging binnen de portefeuille van PME. Data-analyse: De dekking voor 2024 is 0,6% en voor 2023 0,3%. In de gepresenteerde effecten zijn gegevens opgenomen over beleggingen waarvoor informatie beschikbaar was over de wateremissies. Beleggingen zonder deze gegevens zijn in de berekening meegenomen als 0 water emissies. Gezien er geen sprake is van een verandering tussen de jaren 2023 en 2024, wordt afgezien van een nadere inhoudelijke toelichting.
					Genomen maatregelen In de beursgenoteerde aandelenportefeuille worden verschillende ESG-selectiecriteria gebruikt voor de selectie van bedrijven, waaronder criteria die betrekking hebben op de prestaties van bedrijven op het thema waterschaarste. Daarnaast wordt in de ESG-screenings die toegepast worden op de aandelen- en obligatie-portefeuilles de performance op het onderwerp watergebruik meegewogen, voor de bedrijven waarvoor dit onderwerp als relevant wordt gezien. Verder geldt dat daar waar gebruik gemaakt wordt van actief beheer, beheerders mede geselecteerd en beoordeeld worden op basis van hun vermogen om ESG-factoren mee te wegen in het beleggingsproces. Geplande maatregelen PME verwacht in 2025 geen aanvullende maatregelen te nemen rondom deze indicator.
Afval	9. Aandeel gevaarlijk afval en radioactief afval	Door de ondernemingen waarin is belegd, geproduceerd gevaarlijk afval en radioactief afval (in ton) per miljoen EUR aan beleggingen, uitgedrukt als gewogen gemiddelde	0,16 ton/€ mln belegd	0,13 ton/€ mln belegd	Berekening: Deze indicator meet de tonnen gevaarlijk en radioactief afval per miljoen euro. Deze waarden worden vervolgens gewogen op basis van het proportionele aandeel van de specifieke belegging binnen de portefeuille van PME. Data-analyse: De dekking voor 2024 is 44,1% en 2023 12,7%. De databeschikbaarheid is in 2024 gestegen omdat PME van meer beursgenoteerde bedrijven informatie heeft over hun geproduceerde gevaarlijk en radioactief afval. Gezien de beperkte afwijking tussen de jaren 2023 en 2024, wordt afgezien van een nadere inhoudelijke toelichting.
					Genomen maatregelen In de beursgenoteerde aandelenportefeuille worden verschillende ESG-selectiecriteria gebruikt voor de selectie van bedrijven, waaronder criteria die betrekking hebben op de prestaties van bedrijven op het thema. In de meer geconcentreerde aandelenportefeuille in Europa zijn extra richtlijnen meegegeven in de mandatering. Voor PME belangrijke thema's krijgen hierin meer nadruk, waaronder het thema circulaire economie. Verder wordt in de ESG-screenings die toegepast worden op de aandelen- en obligatieportefeuilles de performance op de thema's verpakkingsmaterialen en afvalmanagement, elektronisch afval en schadelijke stoffen en afvalstoffen meegewogen, voor de bedrijven waarvoor deze onderwerpen als relevant wordt gezien. Daar waar gebruik gemaakt wordt van actief beheer, worden beheerders mede geselecteerd en beoordeeld op basis van hun vermogen om ESG-factoren mee te wegen in het beleggingsproces. Geplande maatregelen PME verwacht in 2025 geen aanvullende maatregelen te nemen rondom deze indicator.

Indicatoren voor ondernemingen waarin is belegd						
Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid	Parameter	Effecten 2024	Effecten 2023	Toelichting		
Indicatoren voor sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten, en bestrijding van corruptie en omkoping						
Sociale thema's en arbeidsomstandigheden	10. Schendingen van de beginselen van de Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)	Aandeel beleggingen in ondernemingen die betrokken zijn geweest bij schendingen van het VN Global Compact of van de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen	0,00%	0,04%	Berekening: Deze indicator meet de investeringen in bedrijven die betrokken zijn geweest bij schendingen van de principes van het VN Global Compact of de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen. Deze investeringen worden gewogen op basis van hun proportionele aandeel binnen de portefeuille van PME. Data-analyse: De dek-king voor 2024 is 55,3% en voor 2023 57,1%. In de gepresenteerde effecten zijn gege-vens opgenomen over beleggingen waarvoor informatie beschikbaar was. Beleggingen zonder deze gegevens zijn meegenomen als niet betrokken bij schendingen in de berekening. Gezien de beperkte afwijking tussen de jaren 2023 en 2024, wordt afgezien van een nadere inhoudelijke toelichting.	Genomen maatregelen PME onderschrijft in zijn beleid de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen, het daarbij behorende sectorspecifieke richtsnoer, en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGPs). PME eist van de beheerders van zijn beleggingsportefeuilles een commitment aan de OESO-richtlijnen en de UNGPs, en monitort de praktische toepassing hiervan. PME voert engagement met bedrijven die de beginselen van de UN Global Compact of de OESO-richtlijnen schenden. Daarnaast voerde PME in 2024 engagement met 11 bedrijven uit de textiel en agrifood sector, als onderdeel van het mensenrechten en arbeidsrechten engagement-programma. Daarnaast worden in de beursgenoteerde aan-delenportefeuille ESG-selectiecriteria gehanteerd voor de selectie van bedrijven, waaronder criteria die betrekking hebben op de prestaties van bedrijven op thema's die onderdeel uitmaken van de eerder genoemde richtlijnen, zoals gezondheid en veiligheid, toegang tot medische zorg en goed ondernemingsbestuur. Voor de meer geconcentreerde aandelenportefeuil-le in Europa zijn extra richtlijnen meegeven in de mandatering. Voor PME belangrijke thema's krijgen hierin meer nadruk, waaronder de thema's leefbaar loon en inkomen en kinderarbeid en moderne slavernij.
	11. Ontbreken van procedures en compliance mechanismen voor het monitoren van de naleving van de beginselen van de VN Global Compact-principes en de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen	Aandeel beleggingen in ondernemingen zonder een beleid voor het monitoren van de naleving van de beginselen van de Global Compact en de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen of zonder regelingen voor de afhandeling van klachten waarmee schendingen van de VN-beginselen of OESO-richtsnoeren kunnen worden aangepakt	25,29%	28,67%	Berekening: Deze indicator meet de investeringen in bedrijven die geen processen en nalevingsmechanismen hebben om de naleving van de UN Global Com-pact-principes en de OESO-richtlijnen te controleren. Deze investeringen worden gewogen op basis van hun proportionele aandeel binnen de portefeuille van PME. Data-analyse: De dekking voor 2024 is 56,8% en voor 2023 56,7%. Het lagere effect in 2024 is het gevolg van een verbetering in de datakwaliteit. Het gerapporteerde percentage sluit hierdoor beter aan bij de indicator en het onderliggende ongunstige effect. Voor ondernemingen waarvoor geen data beschikbaar was, is in de bereke-ning aangenomen dat zij beschikken over procedures en mechanismen die voldoen aan de voorwaarden.	Geplande maatregelen Het engagementprogramma op het onderwerp Mensenrechten en arbeidsrechten wordt voort-gezet.
	12. Niet-gecorri-geerde loonkloof tussen mannen en vrouwen	Gemiddelde niet-gecorrigeerde loonkloof tussen mannen en vrouwen bij onder-nemingen waarin is belegd	5,20%	2,89%	Berekening: Deze indicator meet de ongelijkheid in loon tussen mannen en vrouwen. Dit wordt gedaan door het verschil in het gemiddel-de bruto-uurloon van mannelijke en vrouwelijke werknemers te berekenen, uitgedrukt als percentage van het bruto-uurloon van mannen. Vervolgens worden deze verschillen voor alle bedrijven in de portefeuille opgeteld. Elk verschil wordt gewogen op basis van het aandeel van de specifieke belegging binnen de portefeuille van PME. Data-analyse: De dekking voor 2024 is 37,5% en voor 2023 16,1%. Het grootste verschil in effect wordt veroorzaakt door de toegenomen databeschikbaarheid.	Genomen maatregelen Op deze indicator wordt niet direct gestuurd. Geplande maatregelen PME verwacht in 2025 geen aanvullende maat-regelen te nemen rondom deze indicator.

Indicatoren voor ondernemingen waarin is belegd					
Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid	Parameter	Effecten 2024	Effecten 2023	Toelichting	
Indicatoren voor sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten, en bestrijding van corruptie en omkoping					
13. Genderdiversiteit Raad van Bestuur	Gemiddelde verhouding tussen aantal vrouwelijke en mannelijke leden in de Raad van Bestuur van ondernemingen waarin is belegd, uitgedrukt als percentage van alle leden in de Raad van Bestuur	34,64%	33,01%	Berekening: Deze indicator meet de genderdiversiteit binnen de bestuursraden van bedrijven. Dit wordt gedaan door het aantal vrouwelijke bestuursleden te delen door het aantal mannelijke bestuursleden. Volgens wordt de genderdiversiteit gewogen op basis van het aandeel van de betreffende belegging binnen de portefeuille van PME. Data-analyse: De dekking voor 2024 is 57,8% en voor 2023 56,0%. In de gepresenteerde effecten zijn gegevens opgenomen over beleggingen waarvoor informatie beschikbaar was over genderdiversiteit in het bestuur. Beleggingen zonder deze gegevens zijn niet meegenomen in de berekening. Gezien de beperkte afwijking tussen de jaren 2023 en 2024, wordt afgezien van een nadere inhoudelijke toelichting.	Genomen maatregelen PME heeft als uitgangspunt dat het bestuur en het management van ondernemingen de maatschappelijke diversiteit moet weerspiegelen. PME heeft in het stembeleid opgenomen dat op aandeelhoudersvergaderingen tegen benoeming van een verantwoordelijk bestuurder (bijvoorbeeld de voorzitter van de benoemingscommissie) wordt gestemd wanneer niet aan de norm van tenminste 30% vrouwen en mannen binnen het bestuur is voldaan. In sommige markten worden strengere quota gehanteerd, PME stemt in dat geval in lijn met het geldende quotum. Ook kan PME afwijkend stemmen als engagement daartoe aanleiding geeft. Daarnaast is in de ontwikkelde beursgenoteerde aandelenportefeuille een criterium toegevoegd die betrekking heeft op het aantal vrouwen in het bestuur van ondernemingen. Voor de meer geconcentreerde aandelenportefeuille in Europa zijn extra richtlijnen meegeven in de mandatering. Voor PME belangrijke thema's krijgen hierin meer nadruk, waaronder het thema gelijkheid. Geplande maatregelen PME verwacht in 2025 geen aanvullende maatregelen te nemen rondom deze indicator.
14. Blootstelling aan controversiële wapens (anti-persoonsmijnen, clustermunitie, chemische wapens en biologische wapens)	Aandeel beleggingen in ondernemingen die zijn betrokken bij de productie of verkoop van controversiële wapens	0,01%	0,00%	Berekening: Deze indicator meet de investeringen in bedrijven die investeren in of betrokken zijn bij de productie of verkoop van controversiële wapens. Deze investeringen worden gewogen op basis van hun proportionele aandeel binnen de portefeuille van PME. Onder controversiële wapens vallen: clustermunitie, landmijnen, biologische of chemische wapens, wapens met verarmd uranium, verblindende laserwapens, brandwapens of wapens met niet-detecteerbare fragmenten. Data-analyse: De dekking voor 2024 is 57,0% en voor 2023 56,9%. In de gepresenteerde effecten zijn gegevens opgenomen over beleggingen waarvoor informatie beschikbaar was. Voor 2024 betreft dit beleggingen in Hanwha Aerospace en Larsen & Toubro. Beide bedrijven zijn op het moment van de publicatie van deze verklaring uitgesloten, omdat er inmiddels meer informatie beschikbaar is dan eind 2024.	Genomen maatregelen PME sluit bedrijven uit die betrokken zijn bij de productie van controversiële wapens. Eind 2024 werden er om die reden 55 bedrijven uitgesloten. Geplande maatregelen PME verwacht in 2025 geen aanvullende maatregelen te nemen rondom deze indicator.

Indicatoren voor ondernemingen waarin is belegd					
Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid	Parameter	Effecten 2024	Effecten 2023	Toelichting	
Indicatoren voor beleggingen in overheden en supranationale instellingen					
Ecologisch	15. BKG-intensiteit	BKG-intensiteit landen waarin is belegd	73,68 tCO ₂ e/€ mln GDP	77,08 tCO ₂ e/€ mln GDP	Berekening: Deze indicator meet de broeikasgasintensiteit van de landen waarin wordt belegd per miljoen euro. Dit houdt in dat de broeikasgasemissies van de landen waarin belegd is (scope 1, 2 en 3) worden berekend in ton CO₂-equivalent per miljoen euro omzet. Vervolgens wordt de broeikasgasintensiteit van elk land aangepast op basis van het proportionele aandeel van die belegging binnen de totale investeringen in staats- en supranationale instellingen. Data-analyse: De dekking voor 2024 is 2,9% en voor 2023 20,1%. Gezien de beperkte afwijking tussen de jaren 2023 en 2024, wordt afgezien van een nadere inhoudelijke toelichting. Genomen maatregelen In 2024 is er een indicator toegevoegd aan het ESG-Landenraamwerk. Met de nieuwe indicator beoordeelt PME landen op hun bijdrage aan de energietransitie. Staatsobligaties en aandelen van staatsbedrijven worden niet opgenomen als een land zeer slecht presteert op deze maatstaf. Verder geldt dat daar waar gebruik gemaakt wordt van actief beheer, beheerders mede geselecteerd en beoordeeld worden op basis van hun vermogen om ESG-factoren mee te wegen in het beleggingsproces. Deze beheerders voeren met een deel van de overheden waarin PME belegt gesprekken over hun bijdrage aan het beperken van klimaatverandering. Geplande maatregelen PME verwacht in 2025 geen aanvullende maatregelen te nemen rondom deze indicator.
Sociaal	16. Landen waarin is belegd met schendingen van sociale rechten	Aantal landen waarin is belegd met schendingen van sociale rechten (absoluut aantal en relatief aantal gedeeld door alle landen waarin is belegd), als bedoeld in internationale verdragen en overeenkomsten, beginselen van de Verenigde Naties en, in voorkomend geval, nationaal recht	1 land 0,14% van het belegd vermogen	1 land 0,00% van het belegd vermogen	Berekening: Deze indicator meet het aantal landen waarin wordt belegd die sociale schendingen hebben ondergaan. Het absolute aantal wordt bepaald door deze landen te tellen. Het relatieve aantal wordt berekend door de waarde van de beleggingen in landen waarin is belegd met schendingen te delen door de totale waarde van de investeringen van PME. Data-analyse: De dekking voor 2024 is 2,9% en voor 2023 20,1%. Voor zowel 2023 als 2024 betreft dit beleggingen in Turkse staatsobligaties. Voor 2024 was dit 0,14% van het belegd vermogen en voor 2023 afgerond 0,00% van het belegd vermogen. Gezien de beperkte afwijking tussen de jaren 2023 en 2024, wordt afgezien van een nadere inhoudelijke toelichting. Genomen maatregelen PME sluit landen uit die gesanctioneerd zijn door de EU en/of de VN vanwege schendingen van sociale rechten. Eind 2024 werden 16 landen om deze reden uitgesloten. Aanvullend op deze uitsluiting belegt PME niet in staatsobligaties of staatsbedrijven in autoritaire landen zoals gedefinieerd door de Economist Intelligence Unit.⁹ Geplande maatregelen PME verwacht in 2025 geen aanvullende maatregelen te nemen rondom deze indicator.

⁹ De Economist Intelligence Unit (EIU) is een onderzoeks- en analyseafdeling van de Economist Group, die wereldwijd prognoses en adviesdiensten biedt over economische en politieke ontwikkelingen wereldwijd.

Indicatoren voor ondernemingen waarin is belegd						
Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid		Parameter	Effecten 2024	Effecten 2023	Toelichting	
Indicatoren voor beleggingen in vastgoedactiva						
Fossiele brandstoffen	17. Blootstelling aan fossiele brandstoffen via vastgoedactiva	Aandeel beleggingen in vastgoedactiva die een rol spelen bij het winnen, opslaan, vervoeren of produceren van fossiele brandstoffen	N.V.T.	N.V.T.	N.V.T.	Genomen maatregelen De vastgoedbeleggingen betreffen met name beleggingen in woningen, winkels en kantoren. Een blootstelling aan de fossiele industrie middels vastgoed doet zich derhalve niet voor. Geplande maatregelen PME verwacht in 2025 geen aanvullende maatregelen te nemen rondom deze indicator.
Energie efficiëntie	18. Blootstelling aan energie-inefficiënte vastgoedactiva	Aandeel beleggingen in energie-inefficiënte vastgoedactiva	37,40%	34,79%	Berekening: Deze indicator meet de investeringen in vastgoedactiva die niet energieefficiënt zijn. Dit betekent een EPC label van C of lager. Deze investeringen worden bij elkaar opgeteld en vervolgens gewogen op basis van hun aandeel binnen de totale vastgoedportefeuille van PME. Data-analyse: De dekking voor 2024 is 75,6% en voor 2023 84,2%. In de gepresenteerde effecten zijn gegevens opgenomen over beleggingen waarvoor informatie beschikbaar was. Beleggingen zonder deze gegevens zijn meegenomen als energieefficiënt in de berekening. Gezien de beperkte afwijking tussen de jaren 2023 en 2024, wordt afgezien van een nadere inhoudelijke toelichting.	Genomen maatregelen PME heeft zijn klimaatdoelen vertaald in klimaatactieplannen voor beleggingen in vastgoed. PME selecteert vastgoedbeheerders die zich inzetten voor CO₂-reductie en stimuleren hen waar nodig tot meer ambitie. PME vraagt beheerders concrete plannen uit te werken om vastgoedobjecten in lijn met de CRREM-paden¹⁰ te brengen, inclusief een planning voor renovatie, installatie zonnepanelen en vervanging van warmtesystemen. De beheerders van de Nederlandse en internationale vastgoedportefeuilles ontwikkelen en implementeren deze plannen. Genomen maatregelen PME heeft zijn klimaatdoelen vertaald in klimaatactieplannen voor beleggingen in vastgoed. PME selecteert vastgoedbeheerders die zich inzetten voor CO₂-reductie en stimuleren hen waar nodig tot meer ambitie. PME vraagt beheerders concrete plannen uit te werken om vastgoedobjecten in lijn met de CRREM-paden te brengen, inclusief een planning voor renovatie, installatie zonnepanelen en vervanging van warmtesystemen. De beheerders van de Nederlandse en internationale vastgoedportefeuilles ontwikkelen en implementeren deze plannen. In 2024 voerde PME de dialoog met de beheerders om de verduurzamingsplannen verder door te ontwikkelen en te implementeren. Hierbij lag de focus op gerichte korte termijn decarbonisatie-acties en de lange termijn strategische planning inclusief budgettering. Met deze dialogen wil PME beter inzicht krijgen in de kWh- en CO₂-intensiteit en CO₂-uitstoot voor scope 1, 2 en 3 van de vastgoedbeleggingen en verdere verlaging hiervan stimuleren. Geplande maatregelen In 2025 vervolgt PME de dialoog met de vastgoedbeheerders. Vastgestelde streefdoelen • PME dringt er bij de beheerders van de vastgoedportefeuilles op aan minimaal drie van de vijf sterren van het vergelijkende duurzaamheidskeurmerk GRESB te hebben. Van nieuw aangestelde beheerders wordt verwacht dat zij binnen twee jaar de stap maken naar vier sterren. • PME wil de uitstootintensiteit van de vastgoedbeleggingen ruim voor 2030 in lijn brengen met het 1,5 graden scenario. Daarvoor wordt gebruik gemaakt van de methodiek die ontwikkeld is door CRREM, het door de Europese Unie gefinancierde onderzoeksproject Carbon Risk Real Estate Monitor. • In 2030 moet de uitstoot per vierkante meter vastgoed 40 procent lager zijn ten opzichte van 2020 CRREM-paden.¹¹

¹⁰ CRREM-paden, ontwikkeld door de Carbon Risk Real Estate Monitor, bieden een routekaart voor de CO₂-reductie van vastgoed. Deze paden helpen vastgoedbeheerders en investeerders om hun gebouwen in lijn te brengen met de klimaatdoelstellingen van 1,5-graden. Ze zijn specifiek afgestemd op verschillende regio's en vastgoedtypen, en bieden gede-tailleerde richtlijnen voor het verminderen van operationele emissies.

¹¹ In 2023 zijn de CRREM-paden aangescherpt. Hierdoor is de initieel benodigde reductie versus 2020 niveaus niet meer 40% maar circa 62%.

Andere indicatoren voor de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren					
Indicatoren voor ondernemingen waarin is belegd					
Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid	Parameter	Effecten 2024	Effecten 2023	Toelichting	
Klimaat- en andere milieu-indicatoren					
Emissies	4. Beleggingen in ondernemingen zonder initiatieven voor koolstof-emissiereductie	Aandeel beleggingen in ondernemingen zonder initiatieven voor koolstofemissie-reductie die aansluiting bij de Overeenkomst van Parijs beogen	5,12%	6,16%	Berekening: Deze indicator meet de investeringen in bedrijven die geen initiatieven hebben voor CO₂-emissie-reductie in lijn met de overeenkomst van Parijs. Deze investeringen worden bij elkaar opgeteld en vervolgens gewogen op basis van hun aandeel binnen de portefeuille van PME. Data-analyse: De dekking was zowel voor 2024 als voor 2023 56,9%. De gepresenteerde resultaten zijn gebaseerd op beleggingen waarvoor informatie beschikbaar was over koolstofemissiereductie initiatieven in ondernemingen die aansluiten bij de Overeenkomst van Parijs. Beleggingen zonder deze gegevens zijn meegenomen als ondernemingen met initiatieven voor koolstofemissiereductie in de berekening. Gezien de beperkte afwijking tussen de jaren 2023 en 2024, wordt afgezien van een nadere inhoudelijke toelichting. Genomen maatregelen In de aandelen-, bedrijfsobligatie- en private equity portefeuilles worden verschillende acties ondernomen om de uitstoot van broeikasgassen in de reële economie te beperken. Er worden onder andere ESG-screenings gebruikt om bedrijven die zich onvoldoende inzetten voor de energietransitie te verwijderen uit de portefeuille. Zo worden in de beursgenoteerde aandelenportefeuille bijvoorbeeld een aantal bedrijven in carbon intensieve sectoren verwijderd die relatief slecht scoren ten opzichte van andere bedrijven in dezelfde sector, op basis van een energietransitiebeoordeling. Hierbij wordt rekening gehouden met de huidige uitstoot, de maatregelen die het bedrijf neemt en het ambitieniveau van doelstellingen die het bedrijf stelt. Er worden sectorspecifieke beoordelingen gebruikt. Daarnaast is een aanvullende screening voor beursgenoteerde aandelen in ontwikkelde markten van toepassing met aanvullende drempelwaarden voor belangrijke ESG-thema's voor PME, waaronder de energietransitie. In de resterende portefeuille worden bedrijven gemotiveerd om verdere stappen te nemen via PME's engagement- en stembelid. In 2024 is binnen het doorontwikkelde engagementprogramma Energietransitie engagement gevoerd met bedrijven in vijf sectoren: chemie, staal, mijnbouw, nuts en cement. Bedrijven worden via sectorspecifieke scorecards getoetst op een voldoende inhoudelijke, strategische en financiële onderbouwing van hun plannen om hun emissie reductiedoelstellingen te behalen. Verder geldt dat daar waar gebruik gemaakt wordt van actief beheer, beheerders mede geselecteerd en beoordeeld worden op basis van hun vermogen om ESG-factoren mee te wegen in het beleggingsproces. Geplande maatregelen Jaarlijks, ook in 2025, worden de bedrijven in de beursgenoteerde aandelen- en obligatieportefeuilles beoordeeld op basis van verschillende klimaatcriteria. De bedrijven die niet aan deze criteria voldoen, komen niet in aanmerking voor opname in de portefeuille. Beheerders worden mede geselecteerd en beoordeeld op basis van hun vermogen om ESG-factoren mee te wegen in het beleggingsproces. In 2025 blijft PME in gesprek met bedrijven in de sectoren chemie, staal, mijnbouw, nuts en cement. Vanaf dat jaar richt PME zich niet alleen op deze bedrijven, maar ook op hun leveranciers, klanten en andere belanghebbende organisaties in de waardeketen van CO₂-intensieve bedrijven. Het programma wordt medio 2025 ook uitgebreid. Deze uitbreiding bestaat met name uit toevoeging van de sectoren banken en verzekeraars. Deze sectoren kennen enerzijds een blootstelling aan het financieren en faciliteren van fossiele energie, en kunnen anderzijds een belangrijke aanjager zijn voor de energietransitie.

Andere indicatoren voor de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren						
Indicatoren voor ondernemingen waarin is belegd						
Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid	Parameter	Effecten 2024	Effecten 2023	Toelichting		
Klimaat- en andere milieu-indicatoren						
Water-, afval- en materiaal-emissies	14. Natuurlijke soorten en beschermde gebieden	1. Aandeel beleggingen in ondernemingen waarvan de activiteiten van invloed zijn op bedreigde soorten 2. Aandeel beleggingen in ondernemingen zonder een beleid ter bescherming van de biodiversiteit voor operationele locaties die in het bezit zijn van de onderneming of door haar worden geleasd of beheerd in of naast beschermde gebieden of in of naast gebieden met een grote biodiversiteitswaarde buiten beschermde gebieden	5,04%	4,90%	Berekening: Deze indicator meet de investeringen in bedrijven die een negatieve impact hebben op bedreigde soorten of geen biodiversiteitsbeleid hanteren voor hun activiteiten in of nabij ecologisch waardevolle gebieden. Deze investeringen worden bij elkaar opgeteld en vervolgens gewogen op basis van hun aandeel binnen de portefeuille van PME. Data-analyse: De dekking voor 2024 is 56,8% en voor 2023 57,4%. De gepresenteerde resultaten zijn gebaseerd op beleggingen waarvoor informatie beschikbaar was. Beleggingen zon-der deze gegevens zijn meegenomen als ondernemingen zonder activiteiten die van invloed zijn op bedreigde diersoorten. Gezien de beperkte afwijking tussen de jaren 2023 en 2024, wordt afgezien van een nadere inhoudelijke toelichting.	Genomen maatregelen In de beursgenoteerde aandelenportefeuille worden verschillende ESG-selectiecriteria gehanteerd voor de selectie van bedrijven, waaronder criteria die betrekking hebben op de prestaties van bedrijven op de thema's waterschaarste en afval. Verder geldt dat daar waar gebruik gemaakt wordt van actief beheer, beheerders mede geselecteerd en beoordeeld worden op basis van hun vermogen om ESG-factoren mee te wegen in het beleggingsproces. Daarnaast heeft PME in 2024 met 11 bedrij-ven engagement gevoerd op het onderwerp biodiversiteit, waarbij de focus lag op het adresseren van de verschillende drijfveren voor biodiversiteitsverlies, waaronder ontbossing en bodem- en watervervuiling. Dit gebeurde via drie verschillende samen-werkingsverbanden: Nature Action 100, FAIRR (engagement over de eiwittransitie) en het Cardano initiatief 'Satellite-based engagement towards zero-deforestation'. In het uitvoeren van het engagement hanteert PME een sectorspecifieke benadering waar-bij PME per sector prestaties monitort op belangrijke drijfveren die materieel zijn voor een specifieke sector. De drie sectoren waar PME in 2024 engagement heeft gevoerd, zijn de voedsel- en retailsector en de chemische industrie. Geplande maatregelen In 2025 breidt PME engagement op het thema biodiversiteit uit binnen de eerderge-noemde sectoren.
Indicatoren voor sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding van corruptie en omkoping						
Sociale thema's en arbeidsom-standigheden	1. Beleggingen in ondernemingen zonder een preventiebeleid voor arbeids-ongevallen.	Aandeel beleggingen in ondernemingen zonder een preventie-beleid voor arbeids-ongevallen	2,00%	2,61%	Berekening: Deze indicator meet de investeringen in bedrijven die geen preven-tiebeleid voor arbeidsongevallen hebben. Deze investeringen worden bij elkaar opge-teld en vervolgens gewogen op basis van hun aandeel binnen de portefeuille van PME. Data-analyse: De dekking voor 2024 is 56,8% en voor 2023 56,7%. De gepresenteerde resultaten zijn gebaseerd op beleggingen waarvoor infor-matie beschikbaar was over het preventie-beleid voor arbeidsongevallen bij bedrijven. Beleggingen zonder deze gegevens zijn meegenomen als ondernemingen met preventiebeleid voor arbeidsongevallen in de berekening. Gezien de beperkte afwijking tussen de jaren 2023 en 2024, wordt afgezien van een nadere inhoudelijke toelichting.	Genomen maatregelen In de beursgenoteerde aandelenportefeuille worden verschillende ESG-selectiecriteria gehanteerd voor de selectie van bedrijven, waaronder criteria die betrekking hebben op de prestaties van bedrijven op de thema's gezondheid en veiligheid op het werk. In het engagement dat PME voert binnen het mensenrechten en arbeidsrechten engage-mentprogramma, komt dit onderwerp - waar relevant - aan de orde in de gesprekken met bedrijven. Geplande maatregelen Het engagementprogramma op het onder-werp Mensenrechten en arbeidsrechten wordt voortgezet.

Andere indicatoren voor de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren					
Indicatoren voor ondernemingen waarin is belegd					
Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid	Parameter	Effecten 2024	Effecten 2023	Toelichting	
Mensenrechten	9. Ontbreken van een mensenrechtenbeleid	Aandeel beleggingen in entiteiten zonder mensenrechtenbeleid	2,46%	2,40%	Berekening: Deze indicator meet de investeringen in bedrijven die geen mensenrechtenbeleid hebben. Deze investeringen worden bij elkaar opgeteld en vervolgens gewogen op basis van hun aandeel binnen de portefeuille van PME. Data-analyse: De dekking voor 2024 is 56,8% en voor 2023 56,7%. De gepresenteerde resultaten zijn gebaseerd op beleggingen waarvoor informatie beschikbaar was over het ontbreken van een mensenrechtenbeleid bij bedrijven. Beleggingen zonder deze gegevens zijn meegenomen als ondernemingen met mensenrechtenbeleid in de berekening. Gezien de beperkte afwijking tussen de jaren 2023 en 2024, wordt afgezien van een nadere inhoudelijke toelichting.
					Genomen maatregelen PME onderschrijft in zijn beleid de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen, het daarbij behorende sectorspecifieke richtsnoer, en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGPs). PME eist van de beheerders van zijn beleggingsportefeuilles een commitment aan de OESO-richtlijnen en de UNGPs, en monitort de praktische toepassing hiervan. PME voert engagement met bedrijven die de beginselen van de UN Global Compact of de OESO-richtlijnen schenden. Daarnaast voerde PME in 2024 engagement met 11 bedrijven uit de textiel en agrifood sector, als onderdeel van het mensenrechten en arbeidsrechten engagementprogramma. Bedrijven worden beoordeeld op onder andere het hebben van een mensenrechtenbeleid. Geplande maatregelen Het engagementprogramma op het onderwerp Mensenrechten en arbeidsrechten wordt voortgezet.

Beschrijving van beleid voor de identificatie en prioritering van de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren

Identificatie en prioritering van de belangrijkste ongunstige effecten

PME heeft een aanpak voor het identificeren en prioriteren van relevante duurzaamheidsthema's, waarin de belangrijkste ongunstige effecten zoals gedefinieerd in de SFDR indirect worden meegenomen.

In het identificatieproces beoordeelt PME de relevantie van duurzaamheidsthema's vanuit twee invalshoeken:

- De mate waarin duurzaamheidsthema's relevant zijn voor mens, milieu en maatschappij.
- De mate waarin duurzaamheidsthema's impact hebben op onze portefeuille.

De resultaten van dit identificatieproces worden weergegeven in een matrix, waarmee duidelijk wordt welke duurzaamheidsthema's materieel zijn voor PME.

In het daaropvolgende prioriteringsproces wordt enerzijds gekeken naar thema's die prioriteit moeten krijgen op basis van due diligence, gebaseerd op de mate van de ernst van de gevolgen en de waarschijnlijkheid dat het risico zich voordoet. Hierbij wordt de ernst van de gevolgen beoordeeld op basis van de schaal, reikwijdte en onomkeerbaarheid van de geïdentificeerde negatieve impacts. Anderzijds wordt beoordeeld welke thema's aansluiten bij de voorkeuren en identiteit van PME en zijn deelnemers.

De bronnen die ten grondslag liggen aan deze risicoanalyse bestaan uit informatie van dataproviders, publiek beschikbare (bedrijfs)informatie, en inzichten uit gesprekken met stakeholders, zoals NGO's en vakbonden. Daarnaast maakt PME, waar mogelijk, gebruik van externe raamwerken. Een voorbeeld hiervan is het raamwerk van het Sustainability Accounting Standards Board, die laat zien welke thema's relevant zijn voor bedrijven in verschillende sectoren.

Voor de meest relevante duurzaamheidsthema's wordt een visie uitgewerkt in een position paper. Hierin wordt vastgelegd welk instrument het meest geschikt is om met het geprioriteerde thema aan de slag te gaan en de geïdentificeerde ongunstige effecten te beperken. Hierbij speelt het vermogen om het thema te beïnvloeden ook een rol, onder andere rekening houdend met:

- De (relatieve) grootte van de beleggingen gerelateerd aan het duurzaamheidsthema.
- Of deze beleggingen actief of passief worden beheerd.
- (Potentiële) samenwerkingsverbanden met andere investeerders.
- Beschikbare informatie en data.
- De geografische nabijheid.

Het hierboven beschreven proces van de identificatie en prioritering van duurzaamheidsthema's lag ook ten grondslag aan de selectie van de aanvullende indicatoren voor de belangrijkste ongunstige effecten ('Beleggingen in ondernemingen zonder initiatieven voor koolstofemissie-reductie', 'Het ontbreken van een mensenrechtenbeleid', 'Natuurlijke soorten en beschermde gebieden' en 'Beleggingen in ondernemingen zonder een preventiebeleid voor arbeidsongevallen'). Deze onderwerpen zijn een belangrijke basis voor de duurzaamheidsthema's waar PME zich op richt, zijn relevant voor de ondernemingen waarin PME belegt en zijn goed meetbaar.

Aanpak om ongunstige effecten te beperken

De wijze waarop PME rekening houdt met de belangrijkste negatieve effecten van de beleggingen op duurzaamheidsfactoren verschilt per onderwerp en beleggingscategorie. PME heeft een aantal instrumenten tot zijn beschikking die gebruikt kunnen worden om bij beleggingen rekening te houden met de belangrijkste ongunstige effecten. Deze instrumenten worden hieronder toegelicht.

Uitsluitingen

PME hanteert voor zowel landen, als sectoren en individuele bedrijven een uitsluitingsbeleid. Zo sluit PME landen uit die onderworpen zijn aan relevante sancties door de VN Veiligheidsraad en/of de Europese Unie. Het gaat hierbij om sancties gericht op de centrale overheid in de vorm van een wapenembargo, een aandelenstop of een reisverbod. Ook belegt PME niet in ondernemingen waarvan de producten of diensten geacht worden een negatief effect op de maatschappij te hebben, zoals controversiële wapens, tabak, handvuurwapens voor civiel gebruik, pornografie, teerzandolie, steenkolen en bont. Daarnaast belegt sinds 2021 niet meer in fossiele olie- en gasproducenten^{12 13}. Tot slot kan PME besluiten een bedrijf uit te sluiten naar aanleiding van onvoldoende voortgang in een dialoogprogramma (engagement-led divestment).

ESG integratie

Via principiële randvoorwaarden aan de portefeuille worden ondernemingen, landen en vastgoed met ondermaatse prestaties op ESG-factoren uitgesloten van de beleggingsportefeuilles om de belangrijkste negatieve effecten op duurzaamheidsfactoren te beperken. Hierbij worden de volgende criteria gehanteerd:

- De duurzaamheid van de bedrijfsvoering van ondernemingen wordt beoordeeld op basis van verschillende onderwerpen, zoals CO₂-uitstoot, energie- en waterverbruik, ethiek, anti-corruptie en mensen- en arbeidsrechten. De overtuiging is dat ondernemingen met een lage ESG-score verantwoordelijk zijn voor de grootste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren. Daarom worden deze ondernemingen uitgesloten van de liquide aandelen en bedrijfsobligatie beleggingsportefeuilles. Ook wordt bij de aandelenportefeuilles specifiek gekeken naar ondernemingen met activiteiten die een grote impact kunnen hebben op het milieu. Ondernemingen actief in sectoren met een hoog klimaatrisico die het laagste scoren, worden uitgesloten van de beleggingsportefeuille. Verder worden beleggingen uitgesloten in ondernemingen uit de olie- en gassector om zo de belangrijkste ongunstige effecten op het milieu te beperken. Ondernemingen in een aantal bedrijfsobligatieportefeuilles worden kwalitatief beoordeeld op ESG-thema's als onderdeel van de kredietbeoordeling.
- PME belegt niet in staatsobligaties van landen die slecht scoren op maatschappelijke aspecten om de belangrijkste negatieve effecten van de beleggingen op duurzaamheidsfactoren te beperken. Op grond van het ESG-Landenraamwerk worden overheden beoordeeld op verschillende onderwerpen zoals de kwetsbaarheid voor klimaatrisico's, de bereidheid en mogelijkheid van landen om zich aan te passen aan klimaatverandering, hun bijdrage aan de energietransitie, de mate van democratie en corruptie en de sociale ontwikkeling van een land. Wanneer een land op een van deze indicatoren onder de gestelde drempelwaarde scoort, dan wordt niet belegd in staatsobligaties van deze landen. De overtuiging is dat overheden die ondermaats presteren op klimaat en sociale onderwerpen onvoldoende verantwoordelijkheid nemen voor de grootste ongunstige effecten van overheden op duurzaamheidsfactoren. Daarom worden deze staatsobligaties uitgesloten van de beleggingen.
- Bij vastgoedbeleggingen is de energie-efficiëntie van belang bij de beslissing om te beleggen in een bepaald vastgoedobject. Dit wordt onder andere gemeten aan de hand van energielabels en energieverbruik. In een aantal portefeuilles wordt gewerkt aan mogelijkheden om vastgoed energie efficiënter te maken.

¹² De uitsluiting van ondernemingen uit de olie- en gassector wordt gedaan op basis van sectorclassificaties van de benchmarkproviders.

¹³ De genoemde uitsluitingen worden gedaan op basis van data van externe dataproviders. Voor de volledigheid van de uitsluitingen is PME afhankelijk van de volledigheid van de beschikbaar gestelde data.

Naast een afbakening van waarin belegd mag worden middels bovenstaande randvoorwaarden, is er ruimte voor vermogensbeheerders om te beoordelen in welke specifieke bedrijven, landen en vastgoedobjecten wordt belegd. Bij de selectie van de vermogensbeheerders en beleggingsinstellingen wordt met ESG-factoren rekening gehouden. Voor alle nieuw aangestelde vastgoedmanagers is deelname aan de GRESB-benchmark verplicht. Van alle vermogensbeheerders wordt verwacht dat zij de UN Principles for Responsible Investment (PRI) ondertekenen, zich committeren aan de OESO-richtlijnen, en een duidelijk ESG-beleid en een goed proces van ESG-integratie hebben. Vermogensbeheerders zijn verplicht ESG-factoren mee te nemen in hun beleggingsbeslissingen. Ieder jaar worden vermogensbeheerders beoordeeld op basis van de zogenaamde 'Planet-toets'. Daarbij worden punten gegeven voor het niveau van het beleid, de ESG-integratie en ESG-rapportage.

Actief aandeelhouderschap

Naast het uitsluiten van ondernemingen beoogt PME invloed uit te oefenen op de strategie van ondernemingen om de ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren te beperken. Met een selectie van bedrijven (geselecteerd aan de hand van ons prioriteringsproces) gaat PME in dialoog over hun duurzaamheidsprestaties. Daarnaast maakt PME gebruik van zijn stemrecht om de dialoog kracht bij te zetten. Hieronder volgt een toelichting hierop.

- **Engagement:** Door middel van dialoogprogramma's voert PME engagement over uiteenlopende onderwerpen met een selectie van bedrijven in de beursgenoteerde aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuilles. Dit engagement is ofwel thematisch van aard en gaat over onderwerpen zoals mensen- en arbeidsrechten, biodiversiteit en de energietransitie. Anderzijds voert PME engagement dat breder van aard is waarbij meerdere onderwerpen worden geadresseerd tijdens engagementgesprekken. Ten slotte bestaat er een laatste type engagement welke gericht is op het mitigeren van specifieke misstanden waarbij bedrijven internationale standaarden onvoldoende naleven. Dit laatste type engagement wordt gevoerd indien er ernstige controverses worden gedetecteerd bij ondernemingen naar aanleiding van periodiek uitgevoerde screenings.
- **Stemmen:** PME voert een wereldwijd stembeleid uit voor beursgenoteerde ondernemingen in de beleggingsportefeuille over onderwerpen als goed ondernemingsbestuur en klimaat.

Verantwoordelijkheden voor het beleid en goedkeuring

Het beleid en processtuk om de belangrijkste ongunstige effecten te identificeren en prioriteren hangt sterk samen met de uitvoering van het stembeleid, de engagementprogramma's, het uitsluitingsbeleid en de beleggingsstrategieën omdat in deze documenten is vastgelegd hoe duurzaamheidsfactoren worden meegenomen in de beleggingsbeslissingen.

De eindverantwoordelijkheid voor het algehele beleggingsbeleid ligt bij het bestuur van PME. Deze stelt de kaders voor het beleggingsbeleid op en alle beleidsaanpassingen moeten door het bestuur worden goedgekeurd. Bij de besluitvorming wordt het bestuur bijgestaan door de Commissie Balans- en Vermogensbeheer. Deze commissie is verantwoordelijk voor de advisering van het bestuur en bestaat naast bestuursleden ook uit onafhankelijke leden die op basis van hun deskundigheid zitting hebben in de commissie. MN adviseert over het beleggingsbeleid en voert een deel van de beleggingen zelf uit. MN adviseert ook over het uitbesteden van beleggingen aan andere vermogensbeheerders. Het bestuur van PME blijft eindverantwoordelijk voor de beleggingen en legt jaarlijks verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan en aan de raad van toezicht.

Bovenstaande onderdelen zijn vastgelegd in PME's Beleid duurzaam en verantwoord Beleggen. Dit beleid is goedgekeurd op 1 oktober 2024, door het bestuur van PME en wordt jaarlijks geëvalueerd.

Foutmarge methodologieën

De ongunstige effecten die zijn aangemerkt door de SFDR als belangrijk, komen grotendeels overeen met de onderwerpen die PME heeft geïdentificeerd. Bij de identificatie en prioritering van de belangrijkste

ongunstige effecten wordt gebruik gemaakt van verschillende informatie zoals die van dataproviders en publiek beschikbare informatie. Het is mogelijk dat deze informatie niet altijd accuraat is en er zijn veel verschillende manieren om data te wegen en aggregeren in de vorm van ESG-scores. Voor wat betreft de beschikbaarheid van informatie geldt dat met name informatie over grote ondernemingen beter beschikbaar is en dat grote ondernemingen ook eerder blootgesteld worden aan controverses omdat de reikwijdte van hun activiteiten en waardeketen breder is. Dit kan erin resulteren dat voor kleinere ondernemingen of voor onderbelichte beleggingscategorieën bepaalde belangrijke ongunstige effecten tot nog toe onderbelicht zijn in publiek beschikbare informatie.

Beschrijving van de gebruikte databronnen

Voor de indicatoren voor bedrijven en overheden maakt PME gebruik van twee dataproviders om te rapporteren over de belangrijkste ongunstige effecten: Morgan Stanley Capital International (MSCI) en Institutional Shareholder Services (ISS). Deze dataproviders zijn gekozen op basis van een uitgebreid selectieproces, waarbij onder meer is gekeken naar de beschikbaarheid en kwaliteit van de data op de verschillende PAI indicatoren. ISS data wordt gebruikt voor de indicatoren 1 t/m 3. Voor de indicatoren 4 t/m 16 en de geselecteerde optionele indicatoren wordt gebruik gemaakt van MSCI-data. Deze data is voornamelijk met name beschikbaar voor de volgende beleggingscategorieën: beursgenoteerde aandelen, bedrijfsobligaties en staatsobligaties.

Voor beleggingen in fondsen die investeren in private, niet-beursgenoteerde bedrijven ('private equity'), is slechts beperkt data beschikbaar. Voor die beleggingen heeft MN via de jaarlijkse due diligence uitvraag informatie opgevraagd bij de betreffende managers. Deze vragen inzake de ongunstige effecten zijn door alle actieve managers beantwoord. Voor de discontinued managers (partijen waarbij PME niet deelneemt in het meest recente fonds) en passieve managers waren dit er 9 van de 11. Van de managers die de vragenlijst hebben ingevuld, geeft slechts een zeer klein deel aan te (gaan) rapporteren over de PAI-indicatoren. De private equity portefeuille had dato 31-12-2024 een omvang van € 4,1 miljard. Dit komt neer op circa 16% van het totale belegde vermogen van PME.

In het kader van de best-effort verplichting is de benodigde data handmatig aangevuld met aangeleverde European Data Convergence Initiative (EDCI) datasheets, voor zover data beschikbaar was. Concreet betekende dit dat voor PAI 13 de data volledig kon worden aangevuld met private equity data.

Voor de data inzake vastgoed, PAI 17 en 18, maakt PME gebruik van data die gerapporteerd wordt door de externe vastgoed vermogens- en fondsbeheerders aan Global Real Estate Sustainability Benchmarks (GRESB).

Engagementbeleid

PME is een betrokken aandeelhouder en voert als zodanig een betrokkenheidsbeleid. Dat betekent dat PME toeziet op hoe ondernemingen omgaan met duurzaamheidsprestaties en daarover met hen in gesprek gaat. Op deze manier beoogt PME invloed uit te oefenen op bedrijven zodat zij hun duurzaamheidsprestaties verbeteren. Daarnaast stemt PME op aandeelhoudersvergaderingen van de ondernemingen in de aandelenportefeuille. Voor de uitvoering van het stembeleid maakt PME gebruik van een externe partij (ISS) die gespecialiseerd is in het adviseren en operationeel ondersteunen van institutionele beleggers op het gebied van stemrecht. Daarnaast is er de mogelijkheid om van het stembeleid af te wijken wanneer er onvoldoende voortgang wordt gezien bij een bedrijf op de vooraf vastgestelde engagementdoelstellingen. Zo kan bijvoorbeeld tegen de herbenoeming of beloning van bestuurders worden gestemd.

Met betrekking tot de ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren hebben bepaalde thema's een rol in het stembeleid en het engagementprogramma.

Mensenrechten en arbeidsrechten

Het doel van dit programma is om bij te dragen aan goede arbeidsrechten, veilige en gezonde werkomstandigheden en ethische bedrijfsvoering binnen de bedrijven waarin PME belegt. Om hier invloed op uit te oefenen, gaat PME in gesprek met bedrijven specifiek in de agrifood en textiel sector, waarin het risico op schendingen van mensen- of arbeidsrechten groot is.

- Relevante verplichte indicatoren: 10, 11
- Relevante aanvullende indicatoren: 9

Energietransitie

Het doel van dit programma is bedrijven te bewegen om hun klimaatstrategieën in lijn te brengen met de doelstellingen van het Parijse klimaatakkoord, en om klimaatgerelateerde financiële risico's van de geselecteerde bedrijven te reduceren. Een aanvullende doelstelling van het dialoogprogramma is het opbouwen van sector kennis op het gebied van klimaat, milieu en de energietransitie.

- Relevante verplichte indicatoren: 1, 2, 3, 4, 5 en 6
- Relevante aanvullende indicatoren: 4

Biodiversiteit

Met dit engagementprogramma stuurt PME erop aan dat bedrijven doelstellingen formuleren en gaan rapporteren over biodiversiteit, in lijn met de doelstellingen die zijn vastgesteld in het Kunming-Montreal Global Biodiversiteit Framework. De finale versie van het TNFD framework en het ontwikkelen van science-based targets for nature bieden handvatten voor bedrijven om dit thema te implementeren in hun bedrijfsactiviteiten. Het doel is het verminderen van de negatieve impact van bedrijven op biodiversiteit en bij te dragen aan het herstel van natuur.

- Relevante verplichte indicatoren: 7
- Relevante aanvullende indicatoren: 14

Nederlands beursgenoteerde ondernemingen

Het doel van dit programma is toezicht houden op Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen om op deze manier hun langetermijnwaarde te borgen en mogelijke reputatierisico's te mitigeren. Om de betrokkenheid als aandeelhouder in de Nederlandse markt kracht bij te zetten, voert PME doorlopend dialoog met deze ondernemingen.

- Relevante verplichte indicatoren: 13
- Relevante aanvullende indicatoren: geen

Breder engagement

Dit engagement richt zich op een breed aantal onderwerpen die voor ondernemingen van belang zijn, afhankelijk van de aard van de onderneming en de diensten of producten die een onderneming levert. Naast de bestuurlijke aspecten van ondernemingen wordt hierbij ook expliciet naar milieu, sociale en strategische onderwerpen gekeken. Goed engagement gaat namelijk verder dan de bestuurskamer, ondernemingen hebben grote impact op de maatschappij. Via dit engagement worden alle verplichte PAI indicatoren die relevant zijn voor ondernemingen geadresseerd, met uitzondering van indicator 4, 8, 12 en 14. Verder worden de aanvullende indicatoren 4 en 14 geadresseerd door deze engagement activiteiten.

Controverses

Het doel van dit programma is bedrijven te stimuleren gedegen due diligence (gepaste zorgvuldigheid) toe te passen binnen hun organisatie en toeleveringsketen, in lijn met de OESO-richtlijnen, en de UN Global Compact Principles en de UNGP's.

- Relevante verplichte indicatoren: 10, 11
- Relevante aanvullende indicatoren: 9

Via vaste evaluatiemomenten wordt het stembeleid en de samenstelling van de engagement-programma's geëvalueerd. De identificatie en prioritering van ESG-thema's zoals eerder beschreven vormen een onderdeel van dit herzieningsproces. Via die aanpak worden de belangrijkste ongunstige effecten zoals opgenomen in deze verklaring indirect meegenomen. Op dit moment worden de SFDR-rapportages (nog) niet direct gebruikt als basis om op te sturen, omdat de datakwaliteit/beschikbaarheid nog onvoldoende is.

Meer informatie over het engagementbeleid en stembeleid is hier te vinden.

Verwijzing naar internationale standaarden

Milieu

- Relevante verplichte indicatoren: 1, 2, 3, 4, 5, 6 en 7
- Relevante aanvullende indicatoren: 4 en 14

PME onderschrijft verschillende nationale en internationale richtlijnen en standaarden die te maken hebben met verantwoord beleggen. Zo zet PME zich in om de afspraken en doelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs te behalen. Ook heeft PME het klimaatcommitment van de financiële sector ondertekend, die onder meer voorziet in de verantwoordelijkheid om bij te dragen aan de financiering van de energietransitie. PME beoogt een bijdrage te leveren aan een 1,5 graden scenario conform het Klimaatakkoord van Parijs. PME streeft ernaar per eind 2030 een absolute reductie van 50 procent minder CO₂-uitstoot te hebben in de aandelen- en bedrijfsobligaties portefeuille ten opzichte van 2019. Het lange termijn doel van het klimaatbeleid is om de uitstoot van de totale beleggingsportefeuille te reduceren naar 'netto nul' in 2050.

Een van de middelen die PME gebruikt om deze ambitie te verwezenlijken, is de dialoog voeren met bedrijven die veel kunnen betekenen voor de energietransitie en een groot risico lopen als zij hun bedrijfsmodel niet aanpassen. Om te beoordelen of de reductietargets van een specifiek bedrijf waarmee engagement wordt gevoerd in lijn zijn met de doelstellingen van het Klimaatakkoord, hanteert PME de sectorspecifieke reductiepaden van het Transition Pathway Initiative (TPI) en het Net Zero Scenario van de International Energy Agency (IEA) uit 2021.

Jaarlijks rapporteert PME over de CO₂-voetafdruk van de beleggingen. Door ondertekening van de Montréal Pledge heeft PME zich gecommitteerd aan het jaarlijks meten en publiceren van de 'carbon footprint' (CO₂-voetafdruk) van de beleggingen. Op dit moment meet PME de CO₂-voetafdruk van de aandelen-, vastgoed- en bedrijfsobligatieportefeuilles. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de methodiek die wordt voorgeschreven door het Partnership for Carbon Accounting Financials (PCAF) en de Technical Expert Group on Sustainable Finance van de EU (EU TEG).

Daarnaast voert PME jaarlijks een klimaatrisico analyse uit met behulp van de Climate Value at Risk data van MSCI. Hiermee wordt een inschatting gemaakt van de impact van fysieke klimaatrisico's en transitierisico's in verschillende klimaatscenario's.

PME's [Klimaatplan](#) beschrijft per beleggingscategorie PME's ambities en doelstellingen, de maatregelen die PME implementeert en vervolgstappen.

Voor het onderwerp biodiversiteit geldt dat in het engagementprogramma aan bedrijven wordt gevraagd om transparant te rapporteren en doelstellingen te zetten in lijn met die van het Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework. De ontwikkelingen die de afgelopen jaren hebben plaatsgevonden op het gebied van rapportage en standaardzetting, zoals de finale versie van het

raamwerk van de Taskforce on Nature-related Financial Disclosures en de eerste science-based targets for nature, bieden handvatten voor bedrijven om rapportage op biodiversiteit te verbeteren.

Mensenrechten en arbeidsrechten

- Relevante verplichte indicatoren: 10, 11, 12, 13 en 16
- Relevante aanvullende indicatoren: 1, 9

Het is belangrijk dat bedrijven arbeidsrechten en mensenrechten respecteren én binnen de toeleveringsketen invloed aanwenden zodat hun partners en toeleveranciers dit ook doen. Dan gaat het erom dat overal ter wereld mensen hun werk veilig en gezond kunnen uitoefenen, maar ook dat zij recht hebben op een leefbaar loon of inkomen en dat zij niet bang hoeven te zijn om misstanden op en rond de werkvloer aan te kaarten.

Om de voortgang van bedrijven binnen de engagementprogramma's op die onderwerpen te beoordelen, hanteert PME de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen, de UN Guiding Principles on business and human rights (UNGP's), de UN Global Compact Principles en de ILO-conventies als belangrijk uitgangspunt. Bedrijven worden beoordeeld met behulp van programmaspecifieke scorecards, die gestoeld zijn op het due diligence framework, zoals vastgelegd in de UNGP's en OESO-richtlijnen.

Goed ondernemingsbestuur

- Relevante verplichte indicatoren: 13
- Relevante aanvullende indicatoren: geen

PME vindt het belangrijk dat bedrijven en landen goed worden bestuurd. Bedrijven moeten goede werkgevers zijn door personeel goed te belonen, en rechtvaardig en proportioneel om te gaan met het beloningsbeleid voor de top van het bedrijf. Er moeten duidelijke en transparante procedures zijn voor het ontwikkelen van het beloningsbeleid en bonussen voor bestuurders. Als langetermijnbelegger is het voor PME belangrijk dat ondernemingen zich niet richten op maximale winst op de korte termijn, maar op een goede prestatie van de onderneming op lange termijn en houdbaarheid van het bedrijfsmodel. Het beloningsbeleid moet daar bij aansluiten. De Nederlandse Corporate Governance Code is voor ons een belangrijke leidraad voor het onderwerp goed ondernemingsbestuur.

Ook neemt PME deel aan de Beleggingscommissie van Eumedion en voert via dit samenwerkingsverband de dialoog met Nederlands beursgenoteerde ondernemingen, onder andere op het onderwerp goed ondernemingsbestuur. Eumedion is een belangenbehartiger van institutionele beleggers op het terrein van corporate governance en duurzaamheid en heeft in 2018 de Nederlandse Stewardship Code opgesteld.

Historische vergelijking

Hieronder volgt een samenvatting van de belangrijkste verschillen tussen de periode 2022 tot en met 2024. Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar de kolom 'Toelichting' in de tabel.

Wijzigingen in berekenmethode

Er hebben sinds PME is begonnen met rapporteren over de ongunstige effecten geen wijzigingen in berekenmethoden plaatsgevonden.

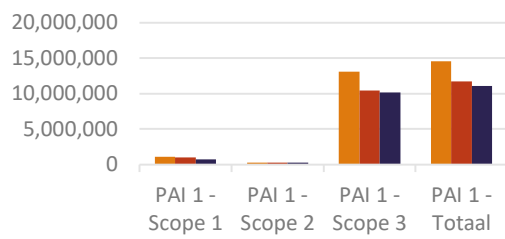
Vergelijking met voorgaande jaren

Op basis van de PAI-berekeningen en beschikbare data voor onze beheerde beleggingen, lijkt er de afgelopen jaren een positieve trend te zijn en een daling van de ongunstige effecten. Wat betreft een van de belangrijke thematische onderwerpen, namelijk CO₂-emissies, geldt dat de emissies de afgelopen jaren zowel in absolute termen als in intensiteit zijn afgenomen. Ook laat de data zien dat er steeds meer bedrijven zijn die positievere scores op een ongunstig effect door bijvoorbeeld lagere blootstelling aan fossiele brandstoffen, beter beleid en meer transparantie over beleid.

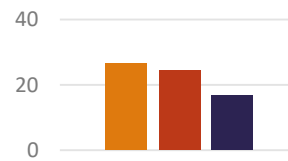
Bij sommige indicatoren is er nog steeds een beperkte beschikbaarheid van data. In bepaalde gevallen is de beschikbaarheid van data zelfs verminderd ten opzichte van vorig jaar. Dit is bijvoorbeeld zichtbaar bij indicatoren 8 en 9: de databeschikbaarheid voor indicator 8 is in 2023 en 2024 aanzienlijk gedaald, terwijl die voor indicator 9 juist is verbeterd. Deze ontwikkelingen hebben geleid tot opvallende verschillen in de scores ten opzichte van 2022. PME stuurt op verbeterde databeschikbaarheid bij zijn leveranciers. De afgelopen jaren is de datakwaliteit wél toegenomen. Vorig jaar concludeerde PME al dat bepaalde verschillen tussen de scores veroorzaakt werden door betere datakwaliteit. Dit jaar is de kwaliteit consistent op dit hogere niveau gebleven. PME voert ook over datakwaliteit gesprekken met zijn dataleveranciers.

Op de volgende pagina's wordt visueel weergegeven hoe de scores op de PAI-indicatoren zich hebben ontwikkeld tussen de periode 2022 tot en met 2024.

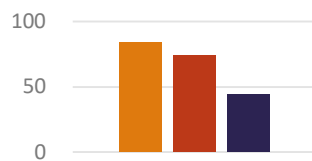
PAI 1 - BKG-emissies (tCO₂e)

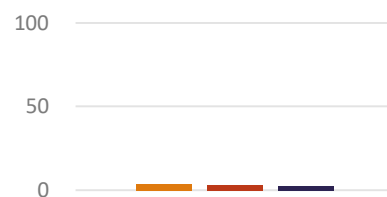
PAI 2 - Koolstof-voetafdruk (tCO₂ e/€ mln belegd)

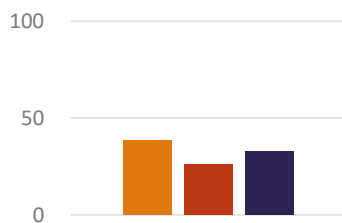
PAI 3 - BKG-intensiteit ondernemingen (tCO₂ e/€ mln omzet)

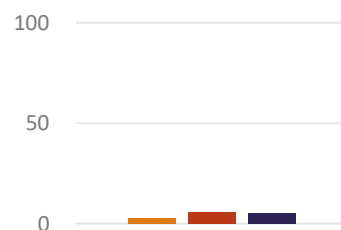
PAI 4 - Blootstelling fossiele brandstoffen (%)

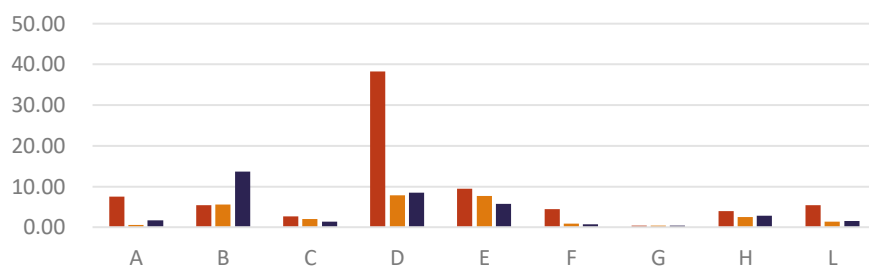
PAI 5 - Aandeel niet-hernieuwbare energie (%)

PAI 7 - Biodiversiteitsgevoelige gebieden (%)

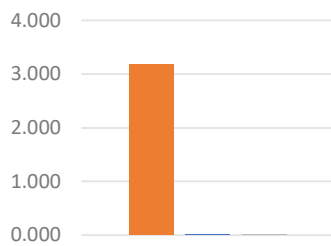

PAI 6 - Intensiteit energieverbruik per sector (GWh per miljoen EUR)

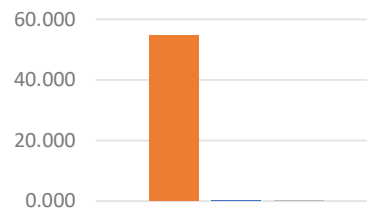

■ 2022 ■ 2023 ■ 2024

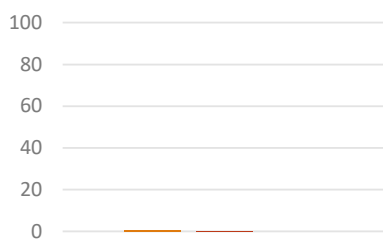
PAI 8 - Emissies in water
(ton per /€ mln belegd)

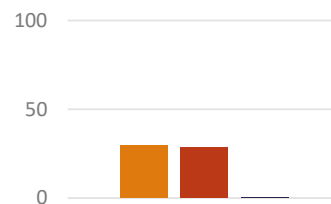
PAI 9 - Aandeel gevaarlijk
afval en radioactief afval
(ton/€ mln belegd)

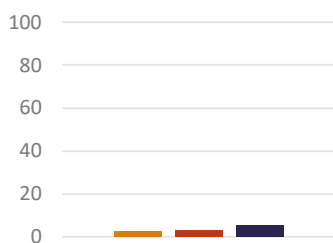
PAI 10 - Schendingen van VN
GC of van de OESO (%)

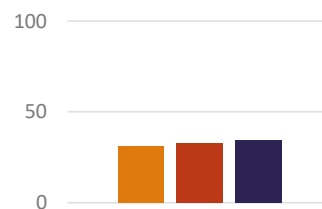
PAI 11 - Ontbreken
procedures van de VN GC
en OESO (%)

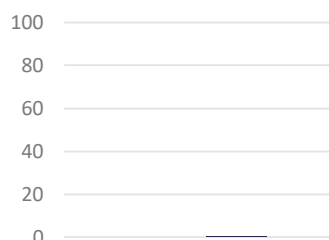
PAI 12 - Loonkloof
mannen en vrouwen (%)

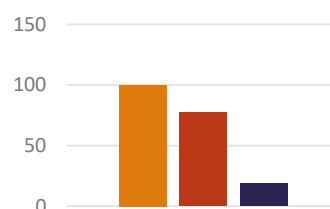
PAI 13 -
Genderdiversiteit raad
van bestuur (%)

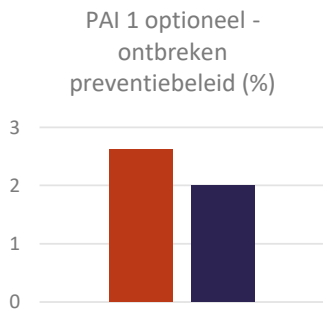
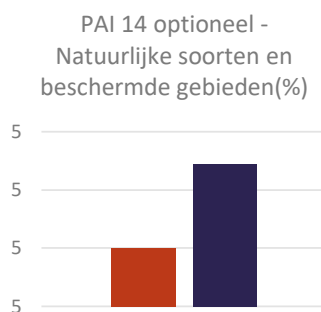
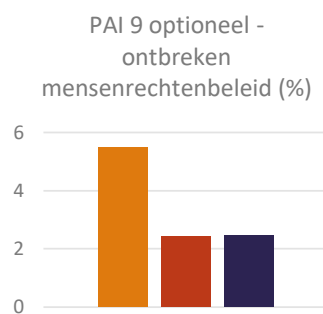
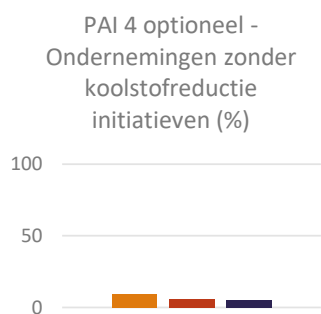
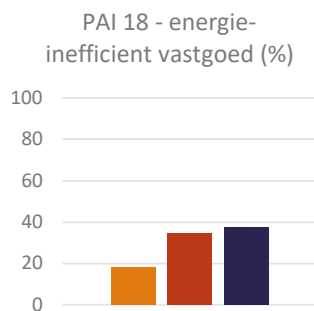
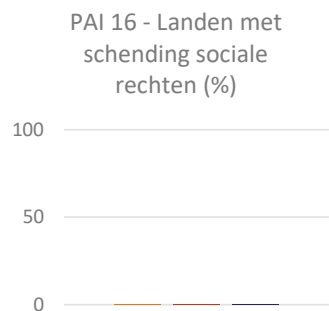
PAI 14 - Controversiele
wapens (%)

PAI 15 - BKG-intensiteit
landen (tCO2e/€ mln
GDP)

■ 2022 ■ 2023 ■ 2024

■ 2022 ■ 2023 ■ 2024

Heeft u nog vragen?

Mail of bel gerust. Wij helpen u graag:

PME pensioenfonds

 via het contactformulier op www.pmepensioen.nl/contact

 088 - 1947 001

 www.pmepensioen.nl

